Länsstyrelserna

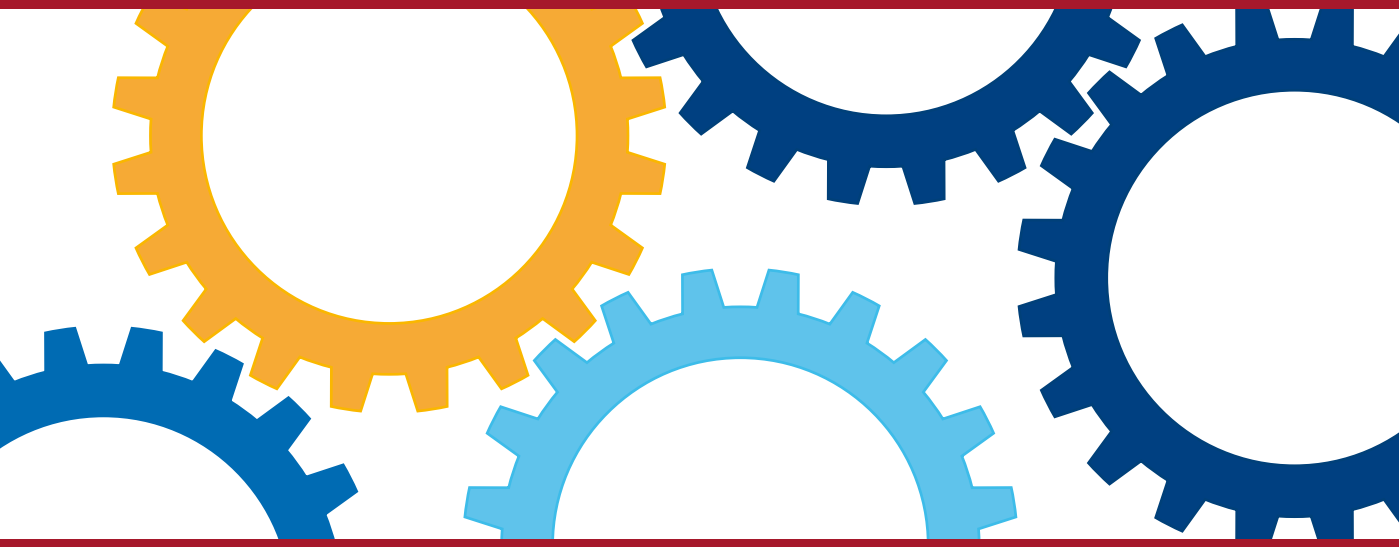

Förena
Förbättra
Förändra

ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING OCH TOBAK (ANDT)

Förena
Förbättra
Förändra

Länsstyrelsen är en viktig länk mellan nationell, regional och lokal nivå. Länsstyrelsen ska arbeta för att de nationella mål som riksdag och regering beslutat om får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn tas till regionala och lokala förhållanden och förutsättningar.

I februari 2016 presenterade regeringen ”En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016-2020.” En utvärdering och analys av den tidigare strategin ligger till grund för mål och inriktning för den nya perioden.

Det övergripande målet är ”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.” Regeringens ambition att både jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet ska genomsyra ANDT-arbetet på alla nivåer är tydlig i strategin.

Det finns goda förutsättningar för samverkan med det lokala och regionala brottsförebyggande arbetet eftersom mål och insatser ofta sammanfaller.

Länsstyrelsen har en central roll för att genomföra strategin

Varje länsstyrelse ska ha en särskild samordningsfunktion för ANDT-frågor och uppdraget beskrivs i förordningen SFS 2012:606. Genom funktionen ska länsstyrelserna stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet. Funktionen ger stöd till lokala och regionala aktörer för en effektivare samverkan i länen genom att skapa kontaktvägar, sprida metodik och material, ordna utbildningar och forum för dialog.

Länsstyrelserna ska stödja kommunerna i arbetet med att samordna och utveckla tillsynen av alkohol och tobak. Näringens egenkontroll ingår också i den samordnade lokala alkohol- och tobakstillsynen. Länsstyrelserna har utvecklat goda kontaktytor med den tvärvetenskapliga forskningen, inte minst på preventions- och föräldrastödsområdet. De kontaktytorna ska vi fortsätta att utveckla.

Länsstyrelsernas uppdrag kan sammanfattas i sju olika delar

Förverkligande av handlingsplaner och mål

Länsstyrelserna ska bidra till att förverkliga målen i den nationella ANDT-strategin. Det övergripande målet är ”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk.”

Länk mellan olika nivåer

I länsstyrelsernas uppdrag ingår att vara länken mellan nationell, regional och lokal nivå samt se till att nationella politiska mål omvandlas till arbete som anpassas efter lokala förhållanden.

I uppdraget ingår också att fånga upp lokala och regionala behov av stöd och förmedla dessa till regional och nationell nivå.

Ansvar för nätverk

Länsstyrelserna ansvarar för att sammankalla och stödja olika nätverk, t ex för kommunala samordnare respektive alkohol- och tobakshandläggare.

Uppbyggnad av hållbar och effektiv länsstruktur

ANDT-samordnarna ska arbeta för att bidra till uppbyggnaden av en hållbar och effektiv länsstruktur genom samverkan. Med det menas struktur för samarbete mellan olika lokala och regionala aktörer som kommun, polis, landsting, region, idéburna organisationer med flera.

Motor i utvecklingsarbetet

Länsstyrelserna ska fungera som motor i utveckling av förebyggande- respektive tillsynsarbete. Det handlar bland annat om att sprida nya kunskaper till kommunala samordnare, alkohol- och tobakshandläggare, beslutsfattare och andra nyckelpersoner.

Samarbete med civila samhället

Länsstyrelserna ska ta initiativ till och stärka samarbetet mellan offentliga och privata aktörer samt idéburna organistationer.

Förmedla forskningsrön

I uppdraget för länsstyrelsen ingår också att presentera och förmedla ny forskning och nya studier.

Vilken betydelse har det regionala stödet för det lokala arbetet?

GABRIEL WIKSTRÖM *Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister.*

Regeringen har satt upp målet om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Det är ett brett arbete, som omfattar många olika områden, men vi vet att arbetet som rör ANDT-området är viktigt. ANDT-strategin är därför en viktig del i arbetet för en jämlik hälsa. Men vi vet också att det här är ett område där olika delar av samhället fyller olika funktioner. Vad vi gör ifrån statens håll är grundläggande, men mycket av det praktiska arbetet görs i kommuner, landsting och av organisationer i civilsamhället. Målet med strategin är att den ska möjliggöra ett fortsatt brett arbete i hela samhället.

KARIN SVANBERG *enhetschef, Brottsförebyggande rådet*

Brottsförebyggande rådet (Brå) ska förstärka och utveckla det lokala brottsförebyggande arbetet. Målet är att bedriva ett strukturerat, kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete över hela landet. Den regionala nivån kan på många sätt stärka förutsättningarna för detta.

I återrapporteringen av regeringsuppdraget *Förstärkt stöd till – och samordning av – det lokala brottsförebyggande arbetet* framförde Brå att stödet till det lokala brottsförebyggande arbetet kan bli mer effektivt med hjälp av regionala brottsförebyggande samordnare. I ANDT-strategin betonas vikten av samverkan mellan ANDT- och brottsförebyggande arbete på alla nivåer för att få en ökad effektivitet i arbetet, nationellt, regionalt och lokalt.

En regional struktur kan också stödja nationella utbildningssatsningar, processtödjande aktiviteter och implementeringen av ett nationellt brottsförebyggande program.

HÅKAN LEIFMAN *direktör, CAN*

CAN är ett nationellt kompetenscentrum i ANDT-frågor. De insåg tidigt vikten av samarbetsparter på regional nivå och har ända sedan 1930-talet haft länsombud för att sprida information och kunskap regionalt och lokalt. I de län där det finns ett nära samarbete med den regionala nivån händer det mycket även i kommunerna.

Länsstyrelsen och ANDT-samordnarna är tillräckligt nära för att vara ett handfast och konkret stöd för kommunerna, men också tillräckligt nära den nationella nivån för att vara ett stöd i det strategiska arbetet med implementering och uppföljning av ANDT-strategin. Mycket har hänt på lokal nivå de senaste 15 åren och länssamordnarnas arbete har sannolikt varit avgörande för den positiva utvecklingen.

CLAUDIA FAHLKE *professor i psykologi, Göteborgs universitet*

För att uppnå målen i ANDT-strategin behöver alla som är engagerade i arbetet ha tillgång till aktuell kunskap och vetenskapligt underlag. Forskare vid t.ex. universitet och högskolor kan spela en väsentlig roll i ANDT-arbetet, framför allt med tanke på att den svenska ANDT-forskningen ligger i framkant. I dag finns ett kunskapscentrum med samlad tvärvetenskaplig kompetens kring frågor som rör området: *Centrum för utbildning och forskning om riskbruk, missbruk och beroende* (CERA) vid Göteborgs universitet. Här arbetar forskare bl.a. med att stödja och medverka vid implementering av evidensbaserade metoder, både vid preventiva insatser och insatser aktuella för missbruks- och beroendevården. Ett arbete i dialog och samverkan med forskare är en effektiv strategi för att uppnå de satta ANDT-målen.

ANNA BESSÖ *avdelningschef Avdelningen för kunskapsstöd, Folkhälsomyndigheten*

Det regionala arbetet är en förutsättning för ett effektivt ANDT-förebyggande arbete. Länsstyrelsen är på den regionala nivån en viktig aktör med ett samordnande ansvar, där tillsynen utgör en av flera delar i det förebyggande arbetet. Folkhälsomyndigheten stödjer genomförandet av ANDT-strategin genom att arbeta för nationell samordning och för effektiv och kunskapsbaserad verksamhet. Myndigheten ansvarar också för uppföljning av strategin samt nationell tillsyn inom alkohol och tobak. Arbetet sker i dialog med länsstyrelsen som i sin roll stödjer kommunerna, där mycket av det förebyggande arbetet genomförs. Länsstyrelsens uppdrag är viktigt för såväl samordning, uppföljning, och tillsynsvägledning som för att sprida kunskap till den lokala nivån.

LARS LUSTIG *Länsråd vid Länsstyrelsen i Västerbottens län.*

Om den nationella ANDT-strategin verkligen ska få effekt i hela landet måste den omsättas utifrån regionala och lokala förutsättningar. Detta förutsätter i sin tur att det finns långsiktigt hållbara strukturer i alla led.

Länsstyrelsen har ett tydligt uppdrag inom ramen för strategin där länsstyrelsens tillsynshandläggare och ANDT-samordnare är den viktiga länken mellan nationell och lokal nivå. Tillsammans arbetar de för att det lagstadgade tillsynsarbetet, länssamordningen, det förebyggande arbetet inom ramen för strategin samt övriga utvecklingsfrågor hålls samman och bidrar till en positiv utveckling i länen. Samverkan med kommuner, myndigheter och idéburna organisationer är helt avgörande för en positiv utveckling.

MICAEL SÄLL-LINDAHL *biträdande regionpolischef, Polismyndigheten Region Nord.*

Polismyndigheten har ett gott samarbete med länsstyrelsernas ANDT-samordnare och tillsynshandläggare, både på lokal-, läns- och regionnivå. Många av de metoder och arbetssätt som används i det praktiska förebyggande arbetet mot ANDT är viktiga för oss ur ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv; bland annat tillsyn enligt alkohol- och tobakslagarna, samverkan för ren träning utan dopning och samverkan mot alkohol och droger i trafiken. Det är också en styrka för oss på regionnivå att länsstyrelsernas ANDT-funktioner samarbetar bra med varandra, eftersom polisregionerna verkar över flera län. ANDT-samordningen bidrar till en likvärdighet i det förebyggande arbetet i hela landet.

TORKILD STRANDBERG *kommunalråd, Landskrona kommun.*

Alla missbrukare kan berätta om sin "första gång" och för de flesta slutar det där. Men för några blir det första steget in i ett livslångt drogmissbruk och förlorade livschanser. Därför ska vi angripa narkotikan på bred front.

I rollen som beslutsfattare inom kommunen känns det viktigt att både tjänstemän och politiker får utbildning och annat stöd från den regionala nivån, och samtidigt kan fånga upp och föra vidare trender och attityder gällande ANDT. Vi måste hela tiden agera utifrån den kunskap som finns och de metoder som fungerar. På lokal nivå behöver vi samverka med polisen, men även internt inom kommunen. Det är en avgörande uppgift att hindra unga människor från att fastna i vad som riskerar att bli ett livslångt missbruk och därför behöver vi jobba brett. I det arbetet är stödet från och samverkan med länsstyrelserna en viktig del.

Så här arbetar vi för att genomföra vårt uppdrag

Länsstyrelsernas ANDT-samordnare

Tillsammans klarar vi mer än var och en för sig. Tjugofyra ANDT-samordnare har tillsammans kontakter med samtliga 290 kommuner och många andra organisationer. Vi fungerar som en länk mellan nationell och lokal nivå.

Vi arbetar både inom våra egna län och över länsgränserna för en jämlikt fördelad hälsa och för att öka likvärdigheten i det förebyggande arbetet. Det gör vi bland annat genom att:

- hålla årliga nationella grundutbildningar för nya preventionssamordnare i kommunerna
- ordna utbildningar och mötesplatser gemensamt för flera län.
- många av oss återkommande besöker länets kommuner tillsammans med länsstyrelsekollegor som ansvarar för frågor som tangerar ANDT-området, exempelvis tillsyn enligt alkohollagen och tobakslagen, föräldraskapsstöd och våld i nära relationer.

Gruppens samlade kunskap och erfarenhet av förebyggande arbete och det gemensamma uppdraget i vår förordning (SFS 2012:606) leder arbetet framåt.

Vill du nå alla ANDT-samordnare i en viktig fråga, kontakta Länsstyrelsen Örebro, som är nav för vårt gemensamma långsiktiga arbete.

FOTO: MARIANNE BERLIN, LÄNSSTYRELSEN STOCKHOLM, MAJ 2016

Länsstyrelsernas alkohol- och tobakshandläggare

Länsstyrelsernas alkohol- och tobakshandläggare är viktiga för genomförandet av de prioriterade målen och insatsområdena i ANDT-strategin. Vi har tillsammans tagit fram en tillsynsmodell, kallad SLATT (Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol- och tobakstillsynen). Modellen gör att Länsstyrelsernas verksamhetstillsyn i kommunerna blir så strukturerad, likvärdig och transparant som möjligt. Vi arbetar också löpande med vägledning till kommunerna i deras arbete utifrån alkohollagen och tobakslagen.

Utifrån vårt regeringsuppdrag är vi en viktig part i den nationella samordningen på ANDT-området. Vi samverkar med Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsernas ANDT-samordnare, Polismyndigheten och andra aktörer och organisationer på nationell, regional och lokal nivå.

Länsstyrelsernas tillsyn har gett resultat i kommunerna och fått effekt för måluppfyllelsen i ANDT-strategin. I flera kommuner ser vi en kvalitetshöjning i kommunernas myndighetsutövning vid serveringstillstånd och fler kommuner prioriterar regelbunden tillsyn inom alkohol- och tobaksområdet.

Ett annat viktigt verktyg för att begränsa tillgången till alkohol och tobak för minderåriga är kommunernas möjlighet att genomföra kontrollköp. Kontrollköpen ger kommunerna möjlighet att kontrollera rutinerna för ålderskontroll hos näringsidkare som säljer folköl och tobak. Här har vi en viktig funktion att följa kommunernas arbete och se till att de föreskrifter och allmänna råd som finns på området följs.

Vill du nå alla tillsynshandläggare i en viktig fråga så kontakta länsstyrelsen Östergötland som är navet för vårt gemensamma långsiktiga arbete.

Övergripande organisation för att nå de nationella ANDT-målen

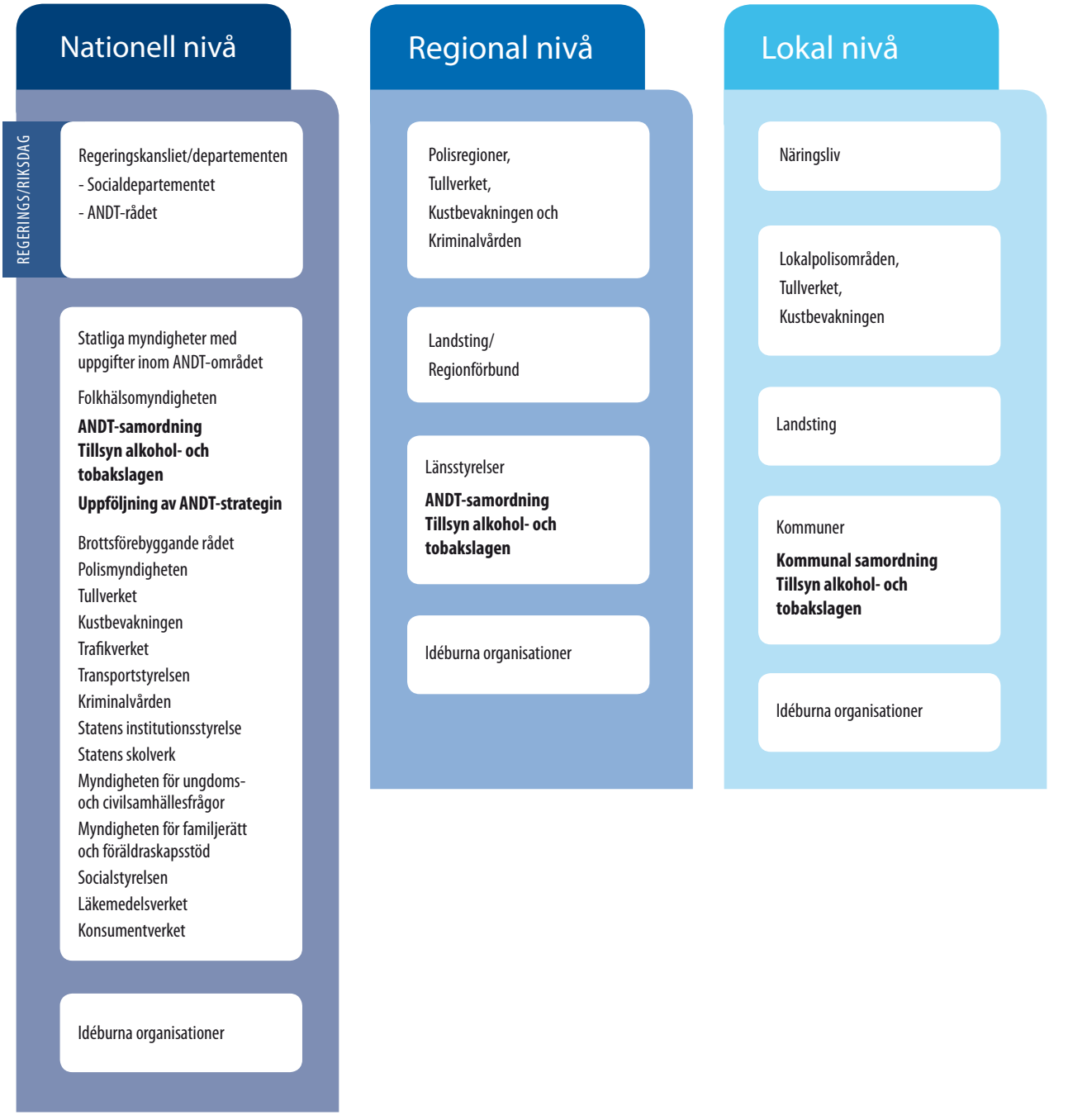

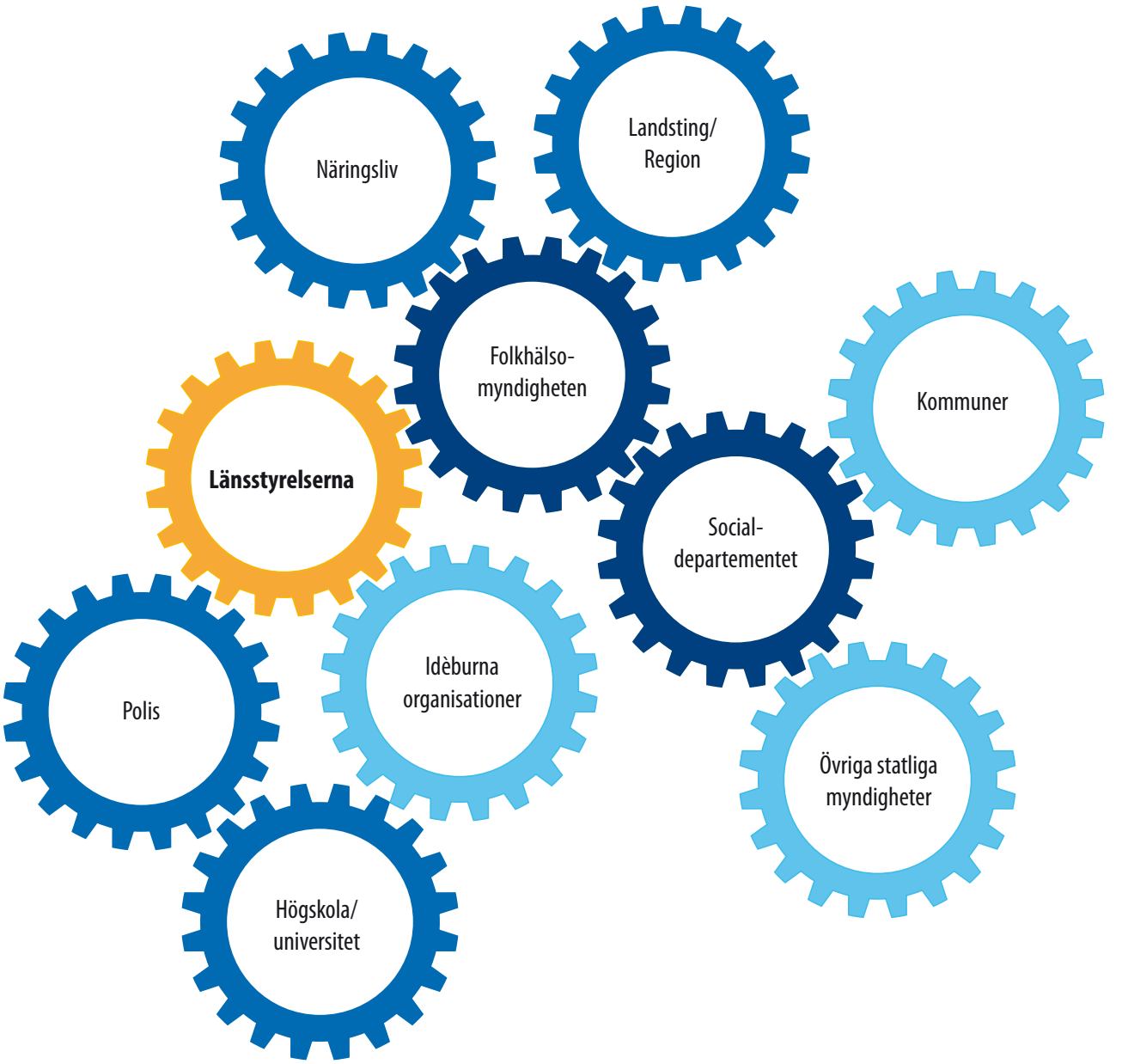
Näringsliv
Landsting/
Region
Folkhälso-
myndigheten
Kommuner
Länsstyrelserna
Social-
departementet
Idèburna
organisationer
Polis
Övriga statliga
myndigheter
Högskola/
universitet

DEN HÄR BROSCHYREN vänder sig till dig som kommer i kontakt med frågor som rör förebyggande arbete kring alkohol, narkotika, dopning eller tobak.

Du kan arbeta i kommun, landsting, region, statlig myndighet eller ideell organisation. Du kan även vara politiker på lokal och regional nivå som kommer i kontakt med ANDT-frågor.

Här kan du hitta information om hur länsstyrelserna arbetar förebyggande, exempelvis genom tillsyn enligt alkohollagen och tobakslagen.

Vill du veta mer?

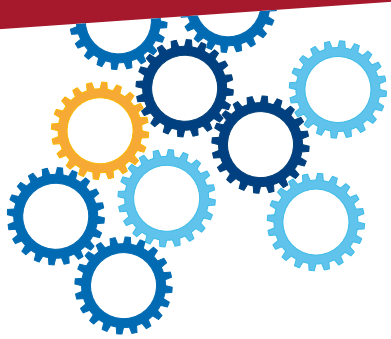

Länsstyrelserna: *www.lansstyrelsen.se*
Länsstyrelsen Örebro: *tfn vx 010-224 80 00*
Länsstyrelsen Östergötland: *tfn vx 010-223 50 00*
Folkhälsomyndigheten: *www.folkhalsomyndigheten.se*
Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN: *www.can.se*
Brottsförebyggande rådet: *www.bra.se*

Länsstyrelserna